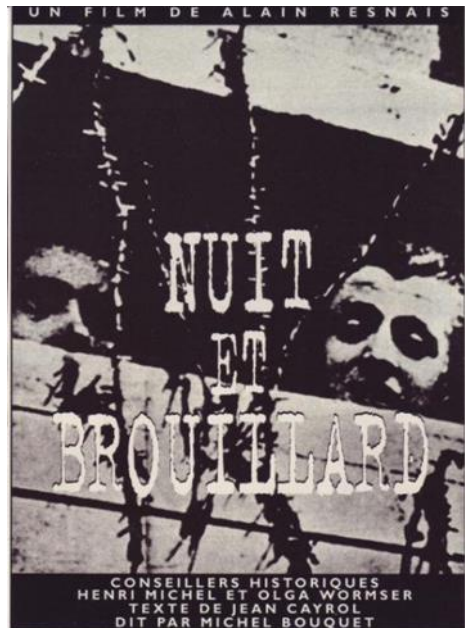

NIT I BOIRA

(NUIT ET BROUILLARD)

Proposta didàctica de Ramon Breu

SINOPSI

Nit i Boira (Nuit et Brouillard) és un documental del cineasta francès Alain Resnais realitzat en commemoració del desè aniversari de l'alliberament dels camps de concentració i d'extermini.

D'una durada de trenta-dos minuts, la pel·lícula és una barreja d'imatges d'arxiu en blanc i negre sobre la construcció dels camps, el seu funcionament i el seu alliberament, i d'imatges rodades en color, anys després de la finalització de la guerra en els espais que ocupaven els *lager* alemanys.

Les imatges estan acompanyades de la lectura d'un text de l'escriptor francès Jean Cayrol, resistent francès deportat en el KZ Mauthausen el 1943. El seu monòleg poètic, recitat per Michel Ram és una dia a dia dels dies dels camps de concentració i un sentit tribut als qui van patir la tortura, la humiliació, el terror i l'extermini. La pel·lícula treu el seu títol del nom donat pels nazis als deportats als camps de concentració pels nazis, els NN (*Nacht und Nebel*) amb la intenció de voler fer caure en l'oblit la seva memòria.

La voluntat d'aquest mític film de Resnais és la d'avisar sobre els riscos de la banalització de l'Holocaust, de l'oblit i del negacionisme, fins i tot el retorn a Europa, de l'antisemitisme, del racisme o del totalitarisme.

FITXA DE LA PEL·LÍCULA

Títol: *Nuit et brouillard* (*Nit i boira*)

Director: Alain Resnais

Guió: Jean Cayrol i Chris Marker

Fotografia: Ghislain Cloquet i Sacha Vierny

Producció: Anatole Dauman, Samy Halfon i Philippe Lifchitz

Muntatge: Alain Resnais

Música: Hanns Eisler

Veu en off: Michel Ram

Una producció d'Argos Films

País: França

Any: 1955

Durada: 32 minuts

<https://vimeo.com/123483626>

PANTALLA D'ACTIVITATS

1. A què fa referència el títol del documental?
2. Un cop vista la pel·lícula, quins creieu que eren els seus objectius quan es va produir? Penseu que segueixen sent vàlids, avui en dia?
3. Com enteneu la broma sobre els estils dels camps de concentració (Alpí, garatge, japonès, sense estil...)?
4. Què vol dir que en Burger, obrer alemany; l'Stern, estudiant jueu d'Amsterdam; l'Schmulski, comerciant de Cracòvia; o l'Anette, estudiant de Bordeus, tenien una plaça assignada als camps?
5. Qui eren els *kapos*? Què feien? Què havien estat abans d'exercir aquesta funció als camps?
6. A la pel·lícula se'ns diu que 3000 espanyols van morir construint una escala que conduïa a la pedrera de Mauthausen. Feu una recerca sobre els catalans i espanyols que foren deportats a aquest camp de concentració.
7. Alguns dels presoners escrivien, feien manualitats o s'organitzaven políticament. Quina importància tenien aquestes accions?
8. Què era el gas Zyklon? Què vol dir estances amb aparença de dutxes?

9. Quina relació tenien determinades empreses alemanyes (Steyer, Krupp, Heinckel, IG Farben, Siemens) avui encara existents, amb els camps?
10. Al final de *Nit i boira* se'ns diu que ni els *kapos*, ni els oficials dels camps es feren responsables del que havia succeït? Creieu que eren responsables? Qui era també responsable?

LLENGUATGE I TÈCNiques AUDIOVISUALS

1. Expliqueu les característiques pròpies del cinema documental que trobem a *Nit i boira*.
2. En el minut 12 veiem un moviment de càmera prolongat sobre les latrines d'un camp de concentració. Quin és aquest moviment de càmera?
3. Comenteu la combinació d'imatges en blanc i negre i en color. Què pretenia l'Alain Resnais?
4. Torneu a escoltar, durant uns minuts, la banda musical del film. Us sembla adequada? Per què?

Consulteu aquest blog si teniu algun dubte:

<http://lenguatgecinematografic.wordpress.com/>

TRÀVELING DE LECTURES

ELS CATALANS ALS CAMPS NAZIS

Als camps, no hi valia la fortalesa física, no hi valia que estiguessis habituat a tota mena de sofriments o d'incomoditats externes. No hi valia que haguessis nascut a pagès i que sabessis què és patir molt de fred, o les gelades al matí, la monotonia de dies i dies de neu, el vent rúfol o un sol implacable. Del camp han sortit els que deien: "malgrat tot, nosaltres som més forts que el feixisme", o els que es repetien: "jo he de sortir d'aquí per veure els meus". La moral personal era el primer pas per a trobar fórmules de solidaritat i de resistència.

(...) En Joan de Diego em va dir: "Al camp ens van robar la llibertat física, però la llibertat ideològica, la llibertat de l'esperit, aquesta no ens l'han robada mai"
(...) "Així, ens vam organitzar per instint de sobreviure. Després va venir el sentit polític de la supervivència col·lectiva. Era un món nou i a poc a poc el vam anar fent una mica millor"

Aquesta és l'opinió de Joan de Diego. Altres deportats se sentien més lligats als esdeveniments històrics i s'arrapaven a l'esperança de veure l'Alemanya nazi vençuda per la Unió Soviètica. La qüestió més important era oblidar que et consideraven un número i a poc a poc esdevenir, una altra vegada, una persona. Una persona que anava reconstruint totes les traces humanes que la deportació esboirava. Ens diu la Neus Català: "Cada dia anava darrera de la barraca i, amb aquell fred que feia, obria l'aixeta i em rentava. Moltes vegades

havia d'esperar una bona estona perquè en baixés aigua. Al començament només rajava gel de l'aixeta. Érem parracs humans, desferres.”

La Neus sabia molt bé que, si es deixava de rentar alguna vegada, el seu cos es degradaria, es deixaria anar i acabaria convertint-se en una bestiola, en allò que els nazis volien.

(...) Una exdeportada francesa d'origen espanyol em va escriure aquesta carta: “La nostra companya Charlie, el seu veritable nom era Carlota García, no era catalana, sinó basca, i el seu marit era valencià. Charlie era una dona meravellosa, sempre a punt per ajudar les seves camarades i amigues que la necessitaven.

A Ravensbrück, al Block 32 on ens trobàvem, era com un raig de sol; sempre somreia i ens animava a tots amb paraules amables i plenes d'optimisme. Quan vaig arribar al camp de Ravensbrück (...) Charlie va avançar cap a nosaltres, sabent que érem espanyoles, i ens va agafar sota la seva protecció. Des d'aquell moment Charlie no ens abandonà mai més (...) Quan em cridà el comandant del camp per fer-me complir un càstig de 14 dies de calabós, em va acompanyar un tros i em va dir: *sigues valenta, te n'has de sortir d'aquesta, canta i pensa i pensa en la llibertat*. Em va animar fins a tal punt que vaig sortir del maleït calabós molt afeblida, però viva. Després d'allò em va mostrar una abnegació enorme; triava les millors patates de la seva escudella perquè jo mengés, i Déu sap el que valia una patata al camp. (...) Quan vam abandonar Ravensbrück cap a un destí desconegut per a nosaltres, va dir-me: *Sigues valenta, anem cap a la llibertat, deixem aquest maleït camp*. Durant els cinc dies de viatge en vagons de bestiar, em va mimar i protegir, tot trobant històries divertides per fer riure les nostres companyes en el curs d'aquell viatge sinistre per tal d'evitar el pànic. Finalment vam arribar a Mauthausen. Durant aquell trajecte esgotador fins al camp, ella va ser qui em salvà la vida”.

Montserrat Roig (1991) *Els catalans als camps nazis*. Barcelona. Edicions 62. Fragments de les pàgines 245,246,247,264 i 265.

Activitats

1. Què era el més important per sobreviure en un camp nazi? Heu trobat alguna referència a Nit i boira sobre aquesta qüestió?
2. A Catalunya hi ha una associació anomenada *Amical de Mauthausen*. Investigueu sobre els seus objectius i activitats.

LA MORT D'ANNA FRANK

“El diari d'Anna Frank” és un dels llibres més llegits del món. En l'obra, Anna Frank, jueva alemanya nascuda a Frankfurt (1929) i morta al camp de concentració de Bergen-Belsen (1945) ens narra les peripècies i les angoixes que ella i la seva família van patir a la que ella anomena “casa del darrera” d'Amsterdam, on restaren amagats des del juliol de 1942 a l'agost de 1944, per

no ser enviats als camps nazis. Finalment delatats, Anna, la seva família i altres ocupants de l'amagatall foren deportats. Les pàgines del diari s'han convertit, pel seu poder d'identificació amb allò que sent i viu una noia de 14 anys en unes circumstàncies tan determinades, en la més formidable denúncia del nazisme i de qualsevol forma d'intolerància i crueltat humanes.

Els innumbrables lectors d'Anna Frank, quan acaben de llegir el diari els queda un regust profund d'amargor perquè saben que l'obra s'interromp el dia 1 d'agost de 1944, a causa de la detenció d'Anna Frank tres dies més tard, el dia 4. Anna Frank va seguir vivint entre set i vuit mesos més, uns mesos de terrible patiment i crueltat.

Fins avui no se sap del cert qui va ser el responsable de la delació dels Frank i els seus amics. Després de la guerra es va investigar un empleat del magatzem de l'empresa del pare, però les proves no van ser suficient per iniciar un procediment. Recentment, investigadors assenyalen com a culpable, un holandès col·laboracionista amb els nazis que havia tingut negocis amb Otto Frank, el pare d'Anna, i que necessitava (a l'estiu de 1944) diners urgentment, la qual cosa devia fer que indiqués als nazis l'amagatall de la família Frank

El cert és que després de la detenció, la família Frank i els altres ocupant de la casa del darrera, com l'anomenava Anna, foren conduïts primer a la comissaria de les SS, i un dia més tard al camp holandès d'internament de Westerbork, on van ser obligats a fer tota una sèrie de feines tòxiques que li van provocar molts problemes respiratoris a l'Anna. Al cap d'un mes, el dia 3 de setembre, Anna i els seus van ser obligats a pujar al darrer comboi de jueus holandesos en direcció a Auschwitz. Els aliats estaven arribant, en aquells moments, a la frontera sud holandesa.

El transport consistia en vagons de bestiar, la gent anava apilada, sense menjar ni beure ni poder fer les seves necessitats, així durant tres dies. De les 1019 persones que van viatjar en el tren, 258 homes i 212 dones van ingressar al camp i els fou tatuat un número al braç esquerre, les altres 549 persones, entre elles els nens més petits de 15 anys, van ser portats directament a les cambres de gas.

Un cop a Auschwitz, les famílies foren separades. Anna, la seva germana Margot i la seva mare, foren obligades a despullar-se i a "desinfectar-se". En aquest moment va començar un llarg via crucis de fam, malalties i fred. Anna i Margot van romandre menys de dos mesos a Auschwitz, i després foren traslladades a Bergen-Belsen. La mare, Edith Frank es va quedar i morí el 6 de gener de 1945, víctima de la fam i de l'esgotament.

Quan les germanes Anna i Margot van arribar al Bergen-Belsen a finals d'octubre o principis de novembre de 1945, el camp estava ple de gent, i els presos seguien arribant. Hi mancaven instal·lacions higièniques i de menjar, pràcticament, no n'hi havia. Les SS no podien mantenir l'ordre en aquell colossal caos, només es limitaven a impedir les fugues i a deixar morir els ocupants. Van començar les epidèmies i com que no hi havia medicaments, no

es van poder parar: La més terrible fou el tifus que va matar 50.000 persones en tres mesos.

Una amiga d'Anna, Hanneli, va explicar anys més tard que es va trobar amb Anna Frank a Bergen-Belsen, tot i que no la va poder veure, perquè era de nit i una tanca de filferro recoberta de palla les separava. Hanneli explica que Anna era una noia desfeta, que plorava constantment. Deia "Ja no tinc pares", pensant que el pare havia anat a la cambra de gas (El pare fou l'únic supervivent de la família). Explicà que la seva germana Margot estava molt malalta, que no tenien res per menjar, que tenien molt fred i que li havien afaitat el cap.

Els testimonis de la barraca on Anna i Margot Frank van passar els seus darrers dies diuen que les dues van contraure el tifus. Els paràsits que Anna tenia incrustats a la roba li feien tant de fàstic que es va treure la roba i la va llançar. Anna anava amunt i avall embolicada amb una manta fins que la solidaritat de les companyes va fer que pogués vestir-se de nou. Les noies tenien la cara demacrada, eren tots pell i os, a més a la barraca tenien el pitjor lloc, prop de la porta i es morien de fred. Se les sentia dir "tanqueu la porta, tanqueu la porta", però cada dia se les sentia menys. A finals de febrer o a principis de març de 1945, les germanes Frank, van morir. Van treure els seus cadàvers i els van col·locar davant de la barraca. Després se'ls van emportar i els van llançar a una enorme fossa comuna, on hi van anar a parar milers de cossos.

Text elaborat per l'autor

Activitat

1. El cas d'Anna Frank i de la seva família és un dels més colpidors dels milions d'històries de persecució nazi contra els jueus, precisament perquè coneixem de primera mà allò que pensaven, allò que sentien i allò temien les víctimes del règim de Hitler. Elaboreu un mural sobre la figura d'Anna Frank a partir de citacions del seu diari i de diverses informacions i fotografies que podreu trobar a www.annefrank.nl i www.annefrank.de o al Anne frank Zentrum Rosenthaler Strasse, 39 10178 Berlin.

CONTRACAMP: ASPECTES DIDÀCTICS PER AL PROFESSORAT

Elements de debat i relacions que es poden establir:

- L'Holocaust nazi.
- Els camps d'extermini.
- El negacionisme
- El racisme i les neteges ètniques.

- Les responsabilitats de l'Holocaust
- El feixisme: origen i conseqüències.
- La memòria històrica: Fer present el passat.
- El cinema com a element de sensibilització educativa i social.
- La contribució de *Nit i boira* al cinema de l'Holocaust.

Objectius formatius

- Ser conscients de la necessitat de difondre la memòria de l'Holocaust.
- Aproximar-nos al coneixement dels camps d'extermini.
- Reflexionar sobre els feixismes i les seves conseqüències.
- Conèixer les doctrines racistes en el món contemporani.
- Analitzar les característiques cinematogràfiques del cinema documental i de *Nit i boira*.
- Aproximar-se a l'estudi, a la crítica i l'anàlisi d'obres cinematogràfiques.

Criteris d'avaluació

- Visionat atent, correcte i respectuós del film.
- Respondre adequadament a les qüestions de comprensió i de llenguatge i tècniques audiovisuals de forma reflexiva i interessada.
- Capacitat per relacionar i entendre les diferents temàtiques plantejades en el film.
- Identificar els temes i subtemes del film.
- Lectura dels textos de la proposta didàctica i realització adequada de les activitats.
- Participació activa en els debats que es puguin suscitar.
- Expressió escrita i oral correcta de les activitats proposades.